

Lausuntoyhteenveto: hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työntekijän eläkelain muuttamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Sosiaali- ja terveysministeriössä valmistellusta luonnoksesta hallituksen esitykseksi pyydettiin lausuntoja 23.12.2021–21.1.2022. Lausuntoa pyydettiin Kilpailu- ja kuluttajavirastolta sekä Finanssivalvonnalta. Lisäksi esitys oli vapaasti kommentoitavana julkisessa palvelussa <https://stm.fi/hankkeet> tunnuksella STM084:00/2021.

Lausunnon antoivat Kilpailu- ja kuluttajavirasto sekä Finanssivalvonta.

Lausunnon antajat lähtökohtaisesti kannattivat esityksen tavoitetta työeläkevakuutusmaksun hoitokustannusosan paremmasta läpinäkyvyydestä sekä pitkäjänteisen sijoitustoiminnan mahdollistamisesta ja hyvien sijoitustuottojen tavoittelusta myös poikkeuksellisen heikossa sijoitusmarkkinatilanteessa, mutta kiinnittivät huomiota esityksen useisiin kohtiin perusteluissa ja vaikutusarvioissa. Lausuntopalautteessa esityksen perusteluja ja vaikutusten arviointia pidettiin osin puutteellisina.

Lausuntojen pääkohdat

Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV) pitää ehdotetulla muutoksella tavoiteltua työeläkevakuutusmaksun hoitokustannusosan nykyistä parempaa läpinäkyvyyttä perusteltuna. KKV kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että esityksestä puuttuu arvio siitä, millainen vaikutus hoitokustannusosan yhtiökohtaisella vahvistamisella mahdollisesti olisi työeläkejärjestelmän ei-taloudelliselle luonteelle, ja siten kilpailuoikeudelliselle arvioinnille. KKV näkee tällaisen arvion lisäämisen esitykseen tarpeellisena. KKV pitää tärkeänä, että uudistuksella ei muuteta lakisääteisen työeläkejärjestelmän ei-taloudellisen luonteen kannalta olennaisia tekijöitä ilman huolellista arviointia ja valmistelua. KKV kiinnittää lisäksi huomiota siihen, kuten ehdotuksessa on todettukin, että hoitokustannusosaa vahvistettaessa tulee varmistua siitä, että hoitokustannusosa laaditaan turvaavuusperiaatetta noudattaen ja ottaen huomioon ensisijaisesti työntekijöiden ja eläkkeensaajien edut. KKV pitää tärkeänä, että sääntelyllä ja valvonnalla pystytään varmistumaan siitä, että hoitokustannusosa kattaa työntekijöiden eläketurvan hoidosta ja eläkkeensaajien palveluista syntyvät kustannukset. Hoitokustannusosan määrittäminen yhtiökohtaisesti ei saisi missään olosuhteissa johtaa tilanteeseen, jossa työeläkeyhtiöt käyttävät ehdotettua sääntelyä hyväkseen asiakashankinnassaan tavalla, joka on työntekijöiden, eläkkeensaajien ja työeläkejärjestelmän kannalta vahingollinen.

KKV pitää ehdotetulla muutoksella tavoiteltua pitkäjänteisen sijoitustoiminnan mahdollistamista ja hyvien sijoitustuottojen tavoittelua myös poikkeuksellisen heikossa sijoitusmarkkinatilanteessa lähtökohtaisesti perusteltuna. KKV nostaa lausunnossaan esille sen, että ehdotettu muutos on periaatteellisesti merkittävä. Ehdotetun muutoksen perusteluja on syytä täydentää. KKV näkee, että ehdotettuun muutokseen saattaa sisältyä kannustin lisääntyneeseen riskinottoon. KKV nostaa esille sen, että on jossain määrin harhaanjohtavaa puhua työeläkejärjestelmän riskinkantokyvyn paranemisesta, kun tosiasiaa kerrytettyä varallisuutta käytetään kattamaan heikkoa sijoitusten tuottoa. KKV pitää tärkeänä, että esitysluonnoksen muotoiluja tältä osin parannetaan. KKV pitää myös tärkeänä, että esityksessä arvioitaisiin sitä, kuinka ehdotettu mekanismi toimisi, jos markkinashokki jatkuisi pidempään ja kuinka todennäköinen tapahtuma hyvin poikkeuksellinen markkinatilanne voisi olla. KKV nostaa esiin myös Fivan mahdollisuudet puuttua työeläkelaitosten sijoitustoimintaan tällaisessa tilanteessa.

Finanssivalvonta (Fiva) pitää esityksen tavoitteita kannatettavina. Fiva katsoo kuitenkin, että esitetyt muutokset eivät juurikaan tue tavoitteita ja muutosten kuvaus, perustelut ja vaikutusten arviointi eivät ole riittäviä ehdotettujen muutosten merkittävyys huomioiden. Fiva katsoo, että yhtiökohtaisen maksun hoitokustannusosan valmistelun yhteydessä tulisi perusteellisesti arvioida ja saattaa eduskunnan tietoon muutoksen mahdolliset vaikutukset Suomen työeläkejärjestelmän kilpailu- ja valtioneuvosto-oikeudelliseen asemaan. Mahdolliset muutokset tulisi tehdä tietoisesti huolellisesti laadittujen riskiarvioiden pohjalta, etenkin jos ne lisäävät riskiä EU:n kilpailu- ja valtioneuvosto-oikeudellisten nykyistä laajemmasta soveltamisesta työeläkejärjestelmään. Yhtiökohtaiseen maksun hoitokustannusosaan ehdotetulla tavalla siirtyminen ei ole perusteltavissa maksun selkeytymisellä ja läpinäkyvyydellä asiakkaan näkökulmasta tai kilpailuvaikutuksilla. Esitetyt mahdolliset vaikutukset (maksun selkeytyminen ja toiminnan tehostuminen) tulisi arvioida erikseen. Esityksessä tulisi avata muutoksen taustalla merkittävästi vaikuttavan laissa edellytetyn yhteistyön hankaluus sekä miten esitetty muutos sitä helpottaisi. Lisäksi tulisi arvioida vaihtoehtoiset keinot sääntelyssä edellytettyjen yhtenäisten laskuperusteiden valmistelun asianmukaisen toteutumisen varmistamiseksi. Lisäksi Fiva katsoo, että mikäli yhtiökohtaiseen hoitokustannusosaan kuitenkin päätetään siirtyä, se edellyttäisi sitä, että kaikki asianomaiset tahot veloitettaisiin kiinnittämään erityistä huomiota siihen, miten asia esitetään markkinoinnissa ja viestinnässä. Asian merkityksellisyys huomioiden Fiva tulisi valvonnassaan kiinnittämään tähän erityistä huomiota.

Finanssivalvonta katsoo, että vanhuuseläkevastuiden joustamista koskevan esityksen valmistelu on tehty liian suppeasti huomioimatta muutoksen välillisiä vaikutuksia. Välillisten vaikutusten johdosta muutos ei merkittävästi paranna eläkelaitosten riskinkantokykyä poikkeuksellisen heikossa sijoitusmarkkinatilanteessa. Esitys ei huomioi riittävästi jo olemassaolevia joustoelementtejä eikä muutoksen vaikutuksia työeläkejärjestelmän periaatteisiin, järjestelmän läpinäkyvyyteen ja selkeyteen, riskeihin ja eri riskinkantajatahoihin. Jos muutos kuitenkin toteutetaan, työeläkelaitosten hallituksen ja johdon osaamisvaatimuksia tulee lisätä ja vastuuta vahvistaa.

Lisäksi Fiva esitti esityksen lakitekniikkaan ja yksityiskohtiin liittyviä kommentteja.